

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Олена Ковшар

«___» _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2023 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВП(ДВ)м-22
ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Пуцанкової Каріни Андріївни

Керівник кандидат педагогічних
наук, доцент Суятинова К. Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ___ Кількість балів ___

Голова ЕК _____

Члени ЕК _____

_____

_____

_____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УМОВ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1. Сутність і структура поняття мовленнєвої компетентності в дітей старшого дошкільного віку	6
1.2. Організаційно-педагогічні умови формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку в наукових розвідках сучасних дослідників.....	11
1.3. Особливості процесу формування мовленнєвої компетентності в старших дошкільників засобом цифрових технологій	18
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ОСНОВ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	30
2.1. Аналіз сучасного педагогічного досвіду в аспекті формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій.....	30
2.2. Методичні рекомендації щодо формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій...	38
2.3. Презентація системи завдань із застосуванням цифрових технологій, спрямованих на формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку	46
Висновки до другого розділу.....	49
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	60
Додаток А.....	60
Додаток Б.....	67
Додаток В.....	70

ВСТУП

Дошкільна освіта є невід'ємною складовою освітньої галузі, яка закладає фундамент для подальшого розвитку дитини та готує її до навчання в школі. Основними завданнями дошкільної освіти є охорона та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини; виховання поваги до сім'ї; формування свідомого ставлення до себе, інших людей та довкілля; виховання любові до Батьківщини; поваги до національних традицій та звичаїв; формування характеру дитини; розвиток творчих здібностей та набуття соціального досвіду.

Мовленнєвий розвиток є одним із головних чинників повноцінного розвитку дитини в дошкільні роки. Рівень розвитку цієї психічної сфери визначає ступінь сформованості соціальних і пізнавальних мотивів, потреб, інтересів, знань, умінь і навичок дошкільників.

Нині мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку має велике значення. Адже від його рівня залежить формування соціальних та пізнавальних досягнень дитини, її здатність до самовираження та ступінь засвоєння інших знань. Розв'язання таких завдань мовленнєвої компетентності дітей має здійснюватися в процесі щоденного спілкування з педагогами, батьками та однолітками, шляхом їх інтеграції в різні способи.

Формування мовної компетентності дітей дошкільного віку відбувається на всіх рівнях через засвоєння основних одиниць мови (звуків, слів, словосполучень і, зрештою, речень). Тому ефективність розвитку мовленнєвої компетентності забезпечується тісним взаємозв'язком таких завдань, як-от: навчання культури мовлення, розвиток словникового запасу, формування граматично правильного мовлення та розвиток зв'язного діалогічного і монологічного мовлення.

Основною метою дослідження мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є формування мовленнєвої компетентності як однієї з базових характеристик особистості, а також активне системне здійснення

взаємопов'язаних педагогічних дій з розвитку мовлення, навчання мови та мовленнєвого виховання.

Саме тому виникає потреба в оновленні змісту, удосконаленні форм, методів і технологій навчання та мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку через застосування нових інформаційних засобів [33, с. 186].

Педагогічні і методичні аспекти формування мовленнєвої компетентності особистості розглянуто такими дослідниками, як-от: А. Богуш, М. Вашуленко, В. Гербова, Л. Калмикова, К. Крутій, М. Мурашко, Н. Пахомова, О. Трифонова, Н. Бібік, Н. Гавриш, Т. Поніманська та ін. Проблеми формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку присвячено у наукові праці С. Данилейко, О. Галакової, О. Кононко, О. Проценко, С. Серякової, К. Суятинової та ін. Особливості реалізації різних аспектів мовленнєво-освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку окреслено науковими дослідженнями: О. Баранової, В. Березан, О. Будник, М. Ворник, В. Вовк, Л. Зімакової, С. Литвиненко, Ю. Пастир, О. Сороки та ін. Проблему впровадження цифрових технологій в освітній процес закладів освіти висвітлено в наукових працях В. Бикова, А. Гуржія, М. Жалдака, С. Кондратюк, М. Лещенко, С. Паламар, О. Співаковського, К. Суятинової та ін.

Мета роботи полягає у вивченні організаційно-педагогічних умов формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- визначити сутність і структуру поняття мовленнєвої компетентності в дітей старшого дошкільного віку;
- дослідити організаційно-педагогічні умови формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку в наукових розвідках сучасних дослідників;
- виявити особливості процесу формування мовленнєвої компетентності в старших дошкільників засобом цифрових технологій;
- здійснити аналіз сучасного педагогічного досвіду в аспекті

формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій;

– надати методичні рекомендації щодо формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій;

– презентувати систему завдань із застосуванням цифрових технологій, спрямованих на формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Об’єктом дослідження є формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій.

Основні методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми дослідження та їх систематизація; вивчення й аналіз педагогічного досвіду; спостереження; порівняння й узагальнення.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретична і практична цінність роботи полягає у вивченні організаційно-педагогічних умов формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій, їх педагогічної цінності та ефективності, теорії, методики й досвіду їх педагогічного застосування. Окреме значення мають основні положення та результати дослідження щодо можливості застосування цифрових технологій у виховному процесі закладів дошкільної освіти.

Апробація результатів роботи: матеріали кваліфікаційної роботи висвітлено під час III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Дошкільна освіта : проблеми, пошуки, інновації» (11-12 травня 2023 р.).

Структура роботи. Кваліфікаційна роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел, що містить 72 позиції. Загальний обсяг роботи – 73 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УМОВ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Сутність і структура поняття мовленнєвої компетентності в дітей старшого дошкільного віку

У цілісній освітній системі важливу роль відіграє мовлення дитини, від рівня розвитку якого значною мірою залежить формування інтелекту, комунікативних навичок і мислення дитини, базовий розвиток характеру, уміння самостійно та відповідально визначати свою позицію в суспільстві.

Формування мовлення дошкільників складається з різних структурних компонентів. У працях А. Богуш описано зазначену структуру і за даними досліджень до неї належить мовленнєва компетентність; розвиток мовлення, тобто формування певних мовленнєвих навичок і вмінь. Якщо навчання мови – це набуття певних базових знань про мову та мовлення, то навчання мовлення має на меті розвинути мовленнєву культуру особистості. Мовленнєвий розвиток дитини є основним засобом, за допомогою якого діти спілкуються та соціалізуються з навколишнім середовищем [6-10].

Усне мовлення дітей – це процес формування комунікативно-мовленнєвої діяльності. Її зміст пов'язаний із формуванням когнітивно-комунікативної, орієнтувально-планувальної, організаційно-комунікативної, мовленнєвої, комунікативно-діяльнісної компетенцій [6, с. 95].

Мова і мовлення обслуговують і поєднують всі інші види діяльності дитини і така взаємодія передбачає наявність певних знань, умінь і навичок, що є однією з базисних характеристик особистості, її компетентності [38-39]. Компетентність – це динамічне поєднання знань, умінь, навичок, ставлень, цінностей та інших особистих якостей, що визначають здатність успішно здійснювати соціальну, професійну та / або навчальну діяльність. [21].

Компетентність має вікові особливості, які визнаються показниками розвитку особистості на кожному віковому етапі та ключовими характеристиками компетентності в певних видах діяльності (мовленнєвій, художній, пізнавальній, музичній, конструкторській тощо). Це комплексна характеристика особистості, що включає в себе результати попереднього психічного розвитку: знання, уміння, навички, творчі здібності, здатність творчо розв'язувати проблеми, сформованість самостійності та самооцінки і т. ін.

Н. Мурашко компетентність дитини дошкільного віку визначає, як «сформованість інтелектуальних операцій, довільну спрямованість діяльності, усвідомленість і значну мотиваційну насиченість». На кожному віковому етапі існують індивідуальні показники розвитку компетентності. У мовній діяльності розрізняють мовні та мовленнєві здібності, які включають словникові, мовленнєві, граматичні, звукові та комунікативні навички [45].

Неможливо уявити собі достатній рівень життєвих навичок без володіння мовою. Опановуючи та вивчаючи мову, діти здобувають знання та соціально прийнятий кодекс поведінки – основу життєвої компетентності, тобто, за словами О. Кононко, дитина «оволодіває наукою і мистецтвом жити серед інших» [34].

Більшість сучасних дослідників визначають мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку як засіб, за допомогою якого формуються мовленнєві навички. Зокрема, Л. Калмикова стверджує, що «у той час як загальна мовна освіта забезпечує розвиток усної та комунікативної компетентності дитини, сприйняття та розуміння мовлення, мовленнєвого досвіду та слухового засвоєння, спеціальна освіта включає попередні вправи з вивчення мови, тобто початкове розпізнавання знакової системи, формування основ грамотності та навичок усного мовлення, аналіз мовленнєвих подій та розвиток усвідомленого мовлення» [29, с. 264].

Діти повинні вміти користуватися рідною мовою як засобом спілкування в людській спільноті, знаходити своє місце в ній, розуміти інших

і бути зрозумілими для інших, узгоджувати власні потреби з намірами інших учасників. Своєчасне формування мовних навичок у дошкільному віці є запорукою успішного навчання в школі [17].

Мовленнєва компетентність – це «здатність правильно й доречно послуговуватися мовою в певній життєвій ситуації (висловлювати думки, бажання, наміри, вимоги тощо), використовуючи як вербальні, так і невербальні засоби вираження (міміку, жести, рухи) та інтонацію» [54].

Автори Базового компонента дошкільної освіти (БКДО) визначають мовленнєву компетенцію як «здатність дитини висловлювати прохання, думки та враження у всіх формах вербального та невербального вираження». Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість» [4].

На думку А. Богуш, «мовленнєва компетентність як складова мовленнєвої діяльності забезпечує здатність дитини підтримувати мовленнєву взаємодію з іншими, будувати логічне мовлення, гарантувати розуміння мовлення з дорослими та однолітками, формувати комунікативну компетентність, виражати думку та розвивати соціальне мовлення (наприклад, уміння презентувати себе іншим та висловлювати власну позицію щодо інших)» [10, с. 27].

У дошкільному віці діти вбирають, засвоюють і створюють з різних слів, які вони чують від людей, що їх оточують, те, що їм потрібно для здійснення комунікативної діяльності, що впливає з особливостей життя. Розвиток комунікативної діяльності дитини на цьому етапі визначає розвиток її мовлення, а не навпаки. Тому навіть в одному і тому ж віці мовлення демонструє значні відмінності комунікативного розвитку дошкільників.

Формування повноцінної мовної особистості в дошкільному віці вимагає перш за все оволодіння дитиною рідною мовою, яка на цьому етапі є зазвичай експресивною, побутовою, ситуативною та фрагментарною. Удосконалення мовленнєвої діяльності повинно ґрунтуватися на

урізноманітненні та розвитку її змісту, пошуку відповідних мовних стандартів для практичної діяльності та позитивних мовленнєвих комбінацій для дітей дошкільного віку [17].

О. Ласточкіна, характеризуючи мовленнєву підготовку дошкільників, стверджує, що мовлення дітей у різному віці, але на одному рівні комунікативної активності майже ідентичне за структурою слів, складністю граматичних конструкцій та довжиною речень. Дослідниця пояснює це тим, що комунікативні завдання (потреби), характерні для певного рівня комунікативного розвитку, зумовлюють вибіркоче сприйняття та засвоєння дитиною різних ознак почутих мовленнєвих звуків [39].

Мовна компетентність як частина мовленнєвої діяльності дітей передбачає сформованість фонетичної, лексичної та граматичної складових. Разом ці компоненти дають змогу дітям розуміти мову інших у спільній діяльності, розвивають зв'язне і зрозуміле усне мовлення, сприяють формуванню навичок читання, а згодом і письма.

Продуктивне мовлення як компонент мовленнєвої діяльності забезпечує здатність дитини підтримувати мовленнєву взаємодію зі співрозмовниками, вибудовувати логічне мовлення, гарантувати розуміння мовлення з дорослими та однолітками, формувати власну комунікативну компетентність, виражати думку та розвивати соціальне мовлення (наприклад, уміння презентувати себе іншим та висловлювати власну позицію щодо інших) [17].

На думку Т. Піроженко, «важливість своєчасного мовленнєвого розвитку в дошкільні роки визначається завданням створення оптимальних умов для максимального розкриття потенціалу кожної дитини, що проявляються у специфічно дитячих видах діяльності й пов'язані з комунікацією» [53]. Розвиток у людини як будь-яких психічних функцій чи психічних процесів, так і особистості в цілому неможливий без міжособистісних стосунків. Водночас розвиток мовлення і її вдосконалення слід розглядати як відображення розвитку навичок комунікації та вербальної

взаємодії. Під комунікативною компетентністю розуміють здатність використовувати сукупність засобів взаємодії (невербальних, предметно-практичних і вербальних), які забезпечують досягнення комунікативних цілей.

Результатом формування мовленнєвої компетентності дошкільників є розуміння того, що державною в Україні є українська мова; усвідомлення звукового складу рідної мови на основі розвиненого фонематичного слуху і мовленнєве дихання; збалансований запас слів із різних освітніх напрямів, що дає змогу добирати найбільш точні слова залежно від мовленнєвої ситуації; усвідомлення і розуміння ознак, якостей, властивостей предметів, явищ і подій; наявність у словнику слів усіх частин мови, різного типу творення, слів різної складності, синонімів, антонімів, епітетів, метафор, багатозначних слів; фразеологічних зворотів; прислів'їв і приказок, утішок, загадок, скоромовок, форм звертання до дорослих і дітей; базові знання культури мовлення (вітання, прохання, вибачення, подяка, комплімент тощо) [4].

Отже, підкреслює Т. Гужанова, «на особливу увагу заслуговує розвиток процесу формування мовлення в дітей дошкільного віку. Це пов'язано з тим, що мовлення є своєрідною формою активності дитини, результатом її зусиль з оволодіння навколишнім життєвим простором, і цей результат – правильне формування мовленнєвої спроможності дитини – є необхідним» [17]. Однак ефективність роботи, спрямованої на формування й розвиток мовленнєвих навичок дітей дошкільного віку залежить передусім від фаховості вихователів і їхнього вміння організовувати і здійснювати цей процес відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти в різних вікових групах.

1.2. Організаційно-педагогічні умови формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку в наукових розвідках сучасних дослідників

Основною метою вивчення мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є формування їхньої мовленнєвої компетентності як однієї з основних рис особистості та активне впровадження взаємопов'язаної освітньої діяльності з розвитку мовлення, навчання мови і виховання мовлення.

Цілі мовленнєвого розвитку дітей раннього віку та навчання мови в сучасній дошкільній мовній освіті були запропоновані та науково обґрунтовані вченим Ф. Сохіним. В Україні вони були визначені, уточнені й доопрацьовані дослідниками наукової школи, очолюваної академіком А. Богуш [10; 15].

Нині виділяють такі основні напрями системного підходу щодо його запровадження:

– структурний – пов'язаний із формуванням різних рівнів мовної системи (мовленнєвого, лексичного, граматичного та текстового). Формування мовлення в дошкільному дитинстві відбувається на цих рівнях через засвоєння всіх основних одиниць мови: звуків, слів, словоформ, словосполучень, речень і тексту. Тому мовленнєвий розвиток досягається через тісну взаємозалежність таких завдань, як навчання культури мовлення, розвиток словникового запасу, формування граматично правильного мовлення та розвиток зв'язного діалогічного і монологічного мовлення;

– комунікативний – спрямований на реалізацію комунікативної та інших функцій мови, пов'язаних із розвитком та використанням зв'язного мовлення, двох форм мовленнєвого спілкування – діалогу та монологу. Навички говоріння ускладнюються при переході від діалогу до різних форм монологу;

– пізнавальний – передбачає розвиток базового усвідомлення явищ мови і мовлення, включаючи розвиток здатності певною мірою

усвідомлювати інтелектуальні функції мови. Формування і функціонування понять неможливе без семантики слів і речень; формування і функціонування суджень і умовиводів; без структури і семантики синтаксичних конструкцій і розгорнутих речень (текстів). Водночас існує і зворотний процес – від інтелекту до мови. Умовно кажучи, це аналіз лінгвістичних функцій інтелекту та його ролі у свідомому засвоєнні мови.

Важливим завданням у дошкільному дитинстві є розвиток зв'язного мовлення, завдяки якому дитина спілкується з іншими. У процесі зв'язного мовлення в дошкільнят реалізується головна мовленнєва функція – комунікативна [8, с. 29-30].

Третій аспект є особливо важливим у сучасній дошкільній мовній освіті. Якщо на попередніх етапах переважали методи викладання мови та відтворення мовленнєвого розвитку, то Базовий компонент дошкільньої освіти орієнтує на активну позицію дитини в процесі засвоєння мови. Зрештою, робота над орієнтуванням у мовних явищах сприяє формуванню в дошкільнят базових мовних узагальнень. Це проявляється в глибокому розумінні значення слів на лексичному рівні, словотворення і словозміни на граматичному рівні, в умінні будувати зв'язні, логічні, змістовні і граматично правильні самостійні зв'язні речення на рівні розгорнутих зв'язних висловлювань (текстів).

Розвиток комунікативної компетентності починається з уміння дитини спілкуватися з партнером по спілкуванню відповідно до встановлених правил етикету. У повсякденному житті діти спостерігають і наслідують моделі спілкування дорослих, дітей та інших людей.

Процес формування мовлення дитини може відбуватися за підтримки батьків. Так, Базовий компонент дошкільньої освіти визначає низку шляхів, які сприятимуть:

- 1) розвитку мовленнєвих навичок дітей. Для цього важливо: дотримуватися правил літературної мови при спілкуванні з дитиною; своєчасно виправляти помилки, допущені в мовленні дитини; звертати увагу

дітей на звуковий склад рідної мови та регулярно залучати їх до ігор на визначення позиції звуків у словах; розвивати мовні навички дітей; розмовляти з дитиною, заохочуючи її до запитань і пояснення незнайомих слів; використовувати різноманітні життєві ситуації, щоб діти могли ідентифікувати предмети та речі, розповідати про різні події та обговорювати зміст коміксів і книжок, які вони прочитали; створювати ситуації (наприклад, магазини, поліклініки, ігрові майданчики), де діти можуть практикуватись ставити запитання та робити пропозиції дорослим і дітям; заохочувати дитину як рівноправного співрозмовника брати участь у пізнавальних бесідах, спонукати її висловлювати власні ідеї, думати, обговорювати та обґрунтовувати свої гіпотези; вчити дітей планувати свої дії, формулювати послідовність кроків для реалізації задуманого, аналізувати результати та шляхи досягнення задуманого;

2) розвитку комунікативних навичок дитини. При цьому необхідно: нагадати дітям про потребу доброзичливого спілкування (вітання, прохання про допомогу, пропозиція допомоги та підтримки, висловлення подяки) та навести власні позитивні приклади такої поведінки; продемонструвати способи спілкування за допомогою гаджетів та обговорити переваги і недоліки порівняно зі спілкуванням віч-на-віч; дозволити дитині брати участь у телефонних розмовах з родиною та друзями, навчити її основних виразів, необхідних для телефонних розмов; навчити дитину використовувати етикетні формули в різних життєвих ситуаціях і з різними людьми (діти / дорослі, знайомі / незнайомі, люди різного статусу); обговорювати з дитиною, як можна було б уникнути конфлікту або пом'якшити його наслідки, якби він стався;

3) розвитку художньо-мовленнєвих навичок дитини. Для якого слід: демонструвати прихильність батьків до книги як джерела знань; організувати книжковий куточок або книжкову полицю, купувати книги разом; підтримувати бажання дитини збагачувати свій літературний досвід; виховувати звичку щоденно читати книгу і в подальшому обговорювати

характери та поведінку героїв; просити дітей читати улюблені вірші на сімейних посиденьках або під час свят; організувати літературно-мовленнєві ігри з використанням загадок і відгадок; додавати альтернативні кінцівки до знайомих уривків; грати в ігри за змістом літературних творів [4].

Активним методом оволодіння комунікативно-мовленнєвими діями є ігри-драматизації, тому, що рольова гра дозволяє дітям практикувати варіації діалогів. Фольклорні діалоги тут корисні тим, що вчать дітей послідовно розігрувати сюжет. Така ігрова практика передує більш складним жанрам казки та драматизації історій. Зовнішній вигляд співрозмовника також впливає на встановлення контакту і, відповідно, на характер діалогу.

Отже, мовленнєвий розвиток кожної дитини визначається її віком, індивідуальними особливостями, потребами та прагненнями. Показниками якості розвитку можна вважати елементи, що сприяють формуванню та розширенню світогляду дитини, становленню людських емоцій та базових особистісних якостей, які проявляються в умінні говорити. Мовлення, яке посідає важливе місце в соціальному житті дитини, є засобом спілкування, пізнання та регуляції поведінки, а також розвивальним і виховним засобом.

Відтак, важливим елементом у цьому контексті є розробка методичних завдань для формування мовленнєвих умінь і навичок дітей дошкільного віку на основі теорії мовленнєвої діяльності. Як зазначає Л. Калмикова, «для того, щоб застосувати комунікативний підхід до навчання дітей дошкільного віку рідної мови, необхідно розробити комунікативний план засвоєння кожної мовної одиниці. Ефективність роботи над мовленням значно підвищується, якщо воно здійснюватиметься як один з етапів у структурі мовленнєвої діяльності, а не як самоціль у розвитку монологічного мовлення» [27].

Дослідниця акцентує, що під час вивчення мови втрачається природна комунікативність мовлення. Запобігти цьому можна лише одним способом: дитина повинна мати комунікативну потребу. Тому важливо не забувати про розвиток у дошкільнят прагнення вербального самовираження та створювати мовні ситуації, які стимулюють усне мовлення.

Зазвичай у процесі комунікації беруть участь один або кілька співрозмовників з різним рівнем освіти та різними умовами життя. Тому, на думку Л. Калмикової, необхідно наблизити умови навчання мовлення до умов природного спілкування. Знайомити дітей з мовленнєвими ситуаціями і вчити орієнтуватися в цих ситуаціях. Чітко уявляти співрозмовника, основну мету спілкування (вчити дітей аналізувати причини спілкування, а також навіщо створюється висловлювання) та умови спілкування (для кого створюється висловлювання) [56].

Дослідження процесу формування комунікативних навичок та комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку дає змогу вчасно виробити правильну комунікативну тактику, сформувані їхні потреби у спілкуванні з дорослими, виявити труднощі, що виникають у дитячих взаєминах, і запобігти небажаним конфліктам.

Т. Піроженко так визначає розвиток комунікативно-мовленнєвих навичок дітей: «створення і забезпечення цілісності різних комунікативних ланок, у яких бере участь дитина:

- «дитина – дорослий», «діти – дорослий», «дитина – дитина», «дитина – однолітки та малюки»;

- розвиток у дітей дошкільного віку всіх форм спілкування (емоційно-особистісного, ситуативно-ділового і позаситуативного) та засобів спілкування (вербальних і невербальних);

- розвиток і диференціація емоцій дитини (інтелектуальних та естетичних) як основи її ціннісного ставлення до однолітків, дорослих та інших об'єктів спілкування (наприклад, мистецтва, довкілля і т. ін.);

- інтелектуальний розвиток дітей та дослідницька діяльність, формування різних способів пізнання дошкільниками навколишнього світу;

- формування в дітей дошкільного віку творчого (продуктивного) ставлення до організації діяльності та спілкування, розвиток комунікативних та мовленнєвих навичок» [53].

На думку Т. Піроженко, діагностика відповідних сфер психічного розвитку дітей дозволяє зробити висновки про характер розвивальних впливів у дошкільному закладі, стиль стосунків дорослих і дітей та створення емоційно сприятливого середовища, що сприяє прояву соціальної та інтелектуальної активності дітей [53].

Отже, розвиток особистості дитини відбувається за трьома основними напрямками: формування власного досвіду творчої діяльності; досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу загалом і мовної дійсності зокрема; розвиток комунікативно-мовленнєвої сфери особистості дитини.

М. Вашуленко підкреслює, що принципово важливо, щоб ці нові компоненти змісту освіти «підлягали контролю та оцінюванню, визначаючи не лише обов'язкові результати, зазначені в державному освітньому стандарті, забезпечуючи наступність між окремими освітніми ланками (дошкільною та початковою, початковою і основною) не лише на рівні змісту, а й на процесуальному рівні [12, с. 49].

Результати наукових праць (А. Богуш, В. Гербова, Н. Орланова) дають підстави стверджувати, що дошкільники можуть оволодіти зв'язним усним мовленням. Згідно з дослідженнями Д. Ельконіна, Л. Ткачової, Л. Журової та інших учених, діти до шести років мають добре розвинений фонематичний слух і готові до слухового аналізу та синтезу; їх артикуляційний апарат готовий до вимови всіх звуків рідної мови, що має велике значення для початкового етапу навчання усного й писемного мовлення [45].

Щоб зробити вивчення рідної мови цікавим і доступним для дітей, навчання має бути схожим на дослідницьку діяльність. Органічна інтеграція гри та розваг на уроках може значно підвищити ефективність читання та письма дітей і допомогти дітям, які з певних причин мають труднощі в навчанні. На думку дослідників, основна стратегія експериментування з рідною мовою в початковій школі полягає, перш за все, у створенні реальних умов, у яких діти можуть брати активну участь у розвитку навчальної ситуації.

Існують певні вікові закономірності розвитку та засвоєння мовлення дітей, які дають змогу чітко виокремити ті аспекти мовлення, які необхідні для навчання. Однією з форм організації освітньої діяльності є навчання дітей рідної мови. Цей процес здійснюється на рівні мовлення у сфері спілкування.

Комунікативна готовність – це комбіноване використання дітьми вербальних і невербальних засобів (міміки, жестів і рухів) з метою спілкування; здатність доречно та адекватно використовувати мову в конкретних освітніх та соціальних контекстах; здатність активно керувати ситуаціями спілкування, проявляти ініціативу у спілкуванні, розпізнавати мовленнєві труднощі та самостійно їх вирішувати [9].

Тому недостатньо забезпечити дітей дошкільного віку набором різноманітних мовних матеріалів для їхнього мовленнєвого розвитку. Необхідно ставити перед дитиною нові комунікативні цілі, які потребують засвоєння і творчого застосування нових вербальних і невербальних засобів, а також їх узаємодії.

В. Сухомлинським вважав розвиток мовлення одним із елементів, який може розв'язати проблему готовності дітей до школи». Він розробив власну методику навчання дітей дошкільного віку читанню та письму, яка передбачає, що мовний розвиток слід заохочувати з раннього дитинства та виховувати любов до мови. За рік до початку систематичного навчання майбутні першокласники відвідували «Школу радості», де створювали казки та оповідання на основі своїх спостережень за природою під час «уроків мислення в зеленому класі» [60].

Автори варіативного складника освітнього напрямку «Мовлення дитини. Основи грамоти» Базового компонента дошкільної освіти підкреслюють вагомість участі батьків у процесі розвитку мовленнєвої компетентності дошкільнят в оволодінні основами грамоти. Зокрема, ними визначено, що батьки можуть підтримувати інтерес дитини до письма, обмінюючись записками та заохочуючи її читати надруковані слова та

короткі речення. Науковці радять батькам, під час прогулянок звертайте увагу дитини на написи та вивіски на магазинах, будівлях, транспорті, заохочуйте її запам'ятовувати їх, впізнавати знайомі написи, виділяти в них літери та зв'язно говорити; ініціюйте ігри на відгадування та підбір слів на задану голосну в тій чи тій ситуації. Також важливо підтримувати інтерес і бажання дитини писати і друкувати букви і слова; вчити дитину читати і писати своє ім'я, імена родичів та інші короткі, прості слова; прочитувати знайомі букви і слова на сторінках книжки під час читання; переконувати дитину в перевагах уміння читати і писати [4].

Отже, можна зробити висновок, що мовленнєво-комунікативна підготовка сприяє інтелектуальній, емоційній, вольовій та мотиваційній готовності дітей дошкільного віку до школи, а також їх готовності у сфері спілкування. Готовність до школи означає, що діти адекватно адаптовані до шкільних умов і нових програмних вимог. Вони засвоюють норми і правила мовлення та оволодівають мовленнєвими діями, необхідними для набуття мовленнєвих умінь і навичок. Мовленнєва підготовка дітей дошкільного віку є основою їхньої майбутньої освітньої та професійної підготовки, а раціональне поєднання традицій та інновацій у сучасній організації мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку гарантує її ефективність та реалізацію завдань, визначених новою редакцією Базового компонента дошкільної освіти.

1.3. Особливості процесу формування мовленнєвої компетентності в старших дошкільників засобом цифрових технологій

Розвиток мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку є найважливішою умовою їхньої соціалізації. Це пов'язано з тим, що мова і мовлення відіграють провідну роль у розвитку мислення дітей і їхнього мовленнєвого спілкування, у плануванні дитячої діяльності, у самоорганізації

поведінки та у формуванні мовних і мовленнєвих зв'язків.

Розвиток науки й техніки призвів до появи нових форм навчальної комунікації, до створення новітніх методів розв'язання освітніх завдань. Сьогодні цифрові технології дають змогу зробити освітній процес більш ефективним, оскільки їх застосування допомагає активізувати сприйняття інформації більшістю чуттєвих аналізаторів дитини.

З цієї точки зору роль педагогів набуває нової якості. Вона полягає в розвитку когнітивних якостей дітей дошкільного віку та їхніх життєвих навичок у різних соціальних інституціях. Водночас еволюціонують зміст, форми і методи освіти, що спонукає до розробки і використання нових, найсучасніших освітніх технологій. Досвід показує, що все нове з часом стає традицією, а традиція формується суспільством.

Сьогодні стає все більш очевидним, що традиційна освіта, яка фокусується на передачі знань, навичок і компетентностей, не встигає за темпами суспільного розвитку. Характерними рисами інноваційного навчання є відкритість до майбутнього, далекоглядність, заснована на постійній переоцінці цінностей, і готовність конструктивно діяти в нових ситуаціях, що ґрунтується на цифровізації освіти.

Вітчизняні та зарубіжні наукові праці, присвячені використанню цифрових технологій в освітньому процесі, переконливо продемонстрували не лише можливість, зручність і доцільність їх використання під час навчально-виховної діяльності, а й особливу роль цих засобів у розвитку інтелекту та особистості дітей.

Так, К. Суятинова, досліджуючи формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку, підкреслює той факт, що «цифрова компетентність визнана однією з восьми ключових компетентностей, які необхідно розвивати сучасній людині постійно, навіть після здобуття обов'язкової освіти, для того, щоб гнучко адаптуватися до мінливих умов навколишнього світу» [61, с.148]. Дослідниця наголошує, що «сучасний освітній процес не може бути цілісним і повноцінним без використання цифрової

компетентності. У стрімкому розвитку суспільства цифрова компетентність є чи не найважливішим складником сучасного освітнього процесу» [61, с.150]

Застосування цифрових технологій у сучасній дошкільній освіті визнається в дослідженнях видатних учених як важливий чинник підвищення продуктивності освітнього процесу, що дає змогу дітям дошкільного віку ефективно навчатися в такій ключовій освітній сфері, як пізнання.

Зокрема, Т. Коваленко в науковій праці, присвяченій використанню ІКТ в навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку, переконливо доводить, що «застосування ІКТ в дошкільному закладі створює умови для: розвитку в дітей уміння орієнтуватися в потоці інформації в навколишньому світі; оволодіння практичними засобами роботи з інформацією відповідно до вікових можливостей; формування навичок взаємообміну інформацією за допомогою сучасних цифрових засобів, що дасть змогу в подальшому досягти успіху в будь-якій діяльності в сучасному інформаційному суспільстві» [30, с. 14].

Інноваційні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм суспільного життя. Інноваційні педагогічні технології можна розглядати не лише як готовність до сприйняття, продукування та впровадження нового, а й як відкритість. Інноваційні освітні технології забезпечують необхідні умови для розвитку особистості, реалізації її права на творчий внесок, особисту ініціативу та свободу саморозвитку.

При побудові дидактичних моделей освітньої роботи важливо відштовхуватися від знань, які є в дітей, а не нав'язувати готові знання за нашими програмами і планами. Великі обсяги інформації, отримані в готовому вигляді, не переробляються дітьми і лише штовхають їх до «інтелектуального споживацтва». Діти з репродуктивним стилем навчання отримують досвід набуття знань у готовому вигляді і без зусиль. У них не формується досвід самостійного здобуття знань у процесі використання вже набутих знань через роздуми, порівняння та аналіз.

За даними ЮНЕСКО, люди запам'ятовують 25% візуальної інформації, дивлячись, 15% вербальної інформації, слухаючи, і 65% всієї інформації, слухаючи і дивлячись.

При репродуктивних методах навчання в дітей розвивається лише пам'ять і, як правило, лише короткочасна. Натомість при проблемному навчанні розвиваються всі процеси мислення. Як видно з цієї точки зору, перехід на сучасні технології навчання дітей є неминучим, оскільки потік інформації щороку збільшується в геометричній прогресії. І ми вже не можемо надати дітям всю інформацію. Тому педагогам не залишається нічого іншого, як навчити дітей здобувати нові знання за допомогою мислення і сучасних методів навчання – комп'ютерів, телебачення, книг тощо.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної мовної освіти є вдосконалення освітнього процесу на основі впровадження ідей електронної лінгводидактики. Оскільки цифрові технології забезпечують індивідуальний підхід, збільшуючи кількість матеріалу, доступного для інформування дошкільнят, і дозволяючи обирати рівень складності та швидкість засвоєння інформації відповідно до особливостей кожної окремої дитини. Зважаючи на те, що навчальний матеріал для дітей дошкільного віку потрібно повторювати багато разів, дуже важливо працювати з уже вивченим матеріалом по-різному.

Використання цифрових технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти є потужним технологічним інструментом навчання педагогів добирати дидактичні матеріали для розробки занять і свят, створення посібників, підготовки інформації для батьків, оформлення документів тощо.

Так, на думку Ю. Запорожцевої, застосування вихователями інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу покращити продуктивність освітньої діяльності «за рахунок адекватного дозування та доступності нової інформації; мінімізації сторонніх шумів; функціонального

взаємозв'язку освітніх ресурсів та учасників освітнього процесу; адаптації темпу викладання навчального матеріалу до рівня, який може сприймати певна вікова група; урахування індивідуальних стилів навчання та здібностей; ефективного поєднання індивідуальної, парної та групової роботи» [22].

Як свідчить педагогічна практика, цифрові технології широко використовуються в дошкільній освіті, і викладання за допомогою цих технологій має переваги перед традиційним навчанням. Звичайно, використання інформаційних технологій не обмежується лише навчанням користуванню комп'ютером. Це лише засіб зробити освітню діяльність більш різноманітною та насиченою, а дітей – безпосередньо та активно залученими до неї [64, с. 156].

Аналіз наукових праць доводить, що вивченню специфіки формування мовленнєвої компетентності в дітей засобом цифрових технологій присвячено низку наукових розвідок, у яких дослідники окреслюють вагомість інноваційних технологій у забезпеченні освітнього процесу в цілому, і в практиці закладів дошкільної освіти зокрема.

Так, Л. Мелешко, досліджуючи формування мовленнєвої компетентності учнів у процесі навчання української мови з використанням комп'ютерних ігор, розглядає теоретичні засади формування мовленнєвої компетентності молодших підлітків з використання комп'ютерних ігор у навчанні української мови та визначає відповідні методичні рекомендації. Зокрема, у своїй науковій праці дослідниця уточнює поняття «мовленнєва компетентність», «комп'ютерна гра» з погляду лінгводидактики, шляхом аналізу і синтезу науково-методичних ідей з'ясовує лінгводидактичні умови мовленнєвого розвитку учнів у процесі українськомовної освіти з використанням комп'ютерних навчальних ігор [43, с. 87].

На думку Л. Ляховської, використання цифрових технологій в освіті дає змогу інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість і якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. Завдяки медіа та інтерактивним

інструментам педагогічні працівники та науковці мають змогу легко використовувати підходи до навчання, що базуються на використанні «кейсів», дослідженнях і розробках, проєктному навчанні, навчальних іграх та впровадженні інноваційних підходів. Як результат, здобувачі освіти краще засвоюють інформацію та підтримують мотивацію до навчання, перебуваючи в емоційно комфортному середовищі [41].

С. Кондратюк та О. Ставська, наголошують на тому, що «інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) проникають в усі сфери людської діяльності, сприяючи поширенню знань у суспільстві та створенню глобального інформаційного простору» [33, с. 190]. Нова українська система освіти орієнтована на інтеграцію у світовий інформаційний та освітній простір. Значні зміни відбуваються в педагогічній теорії та практиці освітнього процесу, що пов'язано з новими корективами у змісті освітніх технологій, що повинні відповідати сучасним технологічним можливостям і сприяти поступовій інтеграції дітей дошкільного віку в інформаційне суспільство.

О. Ситник та В. Наумець, розкриваючи доцільність використання мультимедійних технологій у процесі формування лексичних навичок у дітей старшого дошкільного віку, підкреслюють, що «мультимедійні технології роблять навчання більш ефективним, оскільки їх використання допомагає залучити до процесу сприйняття інформації більшу частину сенсорного аналізатора дитини» [58, с. 76]. Водночас дослідники акцентують на тому, що «мультимедійні ігри, як один із компонентів мультимедійних технологій, є засобами навчання, що дає змогу стимулювати мислення та вносить привабливий і цікавий елемент в освітній процес. Найважливішою умовою ефективного використання мультимедійних ігор у навчанні дітей старшого дошкільного віку є чітке врахування їхніх вікових психолого-педагогічних особливостей» [58, с. 78].

С. Ігнат'єва підкреслює, що мультимедійні технології дають можливість дітям найбільш повно й успішно розвивати свої пізнавальні

здібності, а також формувати стійкий інтерес до нових знань. Це відбувається тому, що діти дошкільного віку із задоволенням опановують і використовують такі інформаційні засоби та інструменти, які допомагають їм вирішувати цікаві і творчі завдання, надають додаткові, не використовувані раніше можливості для навчання [24].

При цьому дослідниця відзначає, що в дітей значно зростає інтерес до навчальної діяльності, підвищується рівень їхніх пізнавальних здібностей, ефективніше розвиваються дошкільні компетентності. Зокрема, використання нових, різноманітних і незвичних методів пояснення та запам'ятовування в іграх може сприяти підвищенню мимовільної уваги дітей у пізнавальних процесах, активізації спонтанної уваги та підтримці розвитку всіх психічних процесів у дітей [24].

Інтерпретуючи власний досвід розробки та впровадження мовленнєвих ігор, Л. Мелешко зазначає, що «поєднання комп'ютерних ігор з традиційними методами навчання може значно підвищити ефективність та якість освітнього процесу, забезпечить мотивацію навчально-пізнавальної діяльності учнів і сприятиме формуванню мовленнєвої компетентності як складника українськомовної підготовки школярів» [43, с. 87].

Упровадження комп'ютерних ігор у навчання української мови сприяє не лише ефективному засвоєнню, закріпленню, узагальненню, перевірці й контролю мовних знань і вмінь, а й набуттю мовленнєвої компетентності у процесі навчального спілкування. Ураховуючи специфіку комп'ютерних ігор як навчального засобу, їх можна класифікувати за різними ознаками:

1) жанрові особливості ігор – словесні ігри (пошук слів, кросворди, ребуси, загадки), пригоди (квести, веб-квести), головоломки (для розвитку аналітичного мислення), моделювання ситуацій (для моделювання та аналізу реалістичних ситуацій);

2) кількість учасників навчально-ігрової діяльності – ігри індивідуальні, парні, групові, колективні;

3) особливості предметного змісту – ігри загальномовні, мовленнєві;

4) тематичний аспект мови – ігри фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні та ін.;

5) вид мовленнєвої діяльності – ігри на аудіювання, говоріння, читання, письмо;

6) компетентнісно-цільовий аспект ігор – ігри мовна, мовленнєва, комунікативно-ситуативна;

7) ступінь участі гравців – ігри активні, інтерактивні [43, с. 90].

Як бачимо, нині цифрові технології є одним із найперспективніших напрямів модернізації освітнього процесу. Вони дають змогу одночасно використовувати різні форми демонстрації і засвоєння навчальної інформації через аудіо- та відеозображення, анімацію тексту. Використання цифрових технологій у практиці дошкільних закладів відкриває нові можливості для організації освітньо-виховного процесу, розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку та пробудження їхнього інтересу завдяки реалістичності та динамічності матеріалів.

С. Ігнат'єва підкреслює, що застосування в освітньому процесі цифрових технологій дасть змогу розв'язати низку таких завдань, як-от:

- забезпечення максимальної якості надаваних послуг (якість освітнього процесу, якість навчально-методичних матеріалів, взаємодія з батьками, відкритість діяльності закладу дошкільної освіти для інших організацій і батьків вихованців, підвищення рівня безпеки дітей, спрощення оформлення батьками необхідної документації);

- забезпечення комунікації, листування (електронна пошта);

- можливість самореалізації;

- можливість самоосвіти;

- полегшення роботи працівників закладів дошкільної освіти (за рахунок використання інтернет-ресурсів, медіатек, електронних бібліотек і конструкторів звітних форм для полегшення проведення навчальних заходів) [24, с. 119].

Під час навально-виховної діяльності педагог використовує цифрові

технології у вигляді комп'ютерних програм і презентацій. В освітньому процесі з дітьми вихователі застосовують мультимедійні технології як аудіовізуальний засіб, що впливає на різні органи чуття. Педагоги мають можливість створювати фільми та презентації, які враховують особливості та цілі вихованців і завдання, поставлені для конкретного заняття. Мультимедійні презентації, безсумнівно, є зручним та ефективним способом подання інформації за допомогою комп'ютерних програм. Вони поєднують у собі динаміку, зображення та звук, які є основними елементами, що ефективно привертають увагу дітей дошкільного віку. Так, вплив одночасно на два найважливіші органи сприймання – зір і слух – дає змогу досягти найпозитивнішого результату в освітньому процесі [33, с. 191].

Учені виділяють такі позитивні сторони використання слайдових комп'ютерних презентацій:

- мультисенсорне сприйняття матеріалу;
- використання мультимедійних проекторів та проекційних екранів дає змогу продемонструвати будь-який об'єкт у більшому форматі;
- поєднання аудіо, відео та анімаційних ефектів в одну презентацію забезпечує більш ефективне засвоєння інформації;
- сприяє активізації зорових функцій і покращує гостроту зору в дітей дошкільного віку;
- презентації зручні для виведення інформації в роздрукованому вигляді з великим шрифтом як роздатковий матеріал для занять із дітьми дошкільного віку [44].

Презентації є прекрасним наочним посібником, демонстраційний матеріал якого сприяє покращеній результативності заняття. Застосування їх в освітній діяльності дасть змогу зробити заняття більш емоційними, привабливими, сприятиме поглибленому інтересу дітей до предмета обговорення.

С. Кондратюк та О. Ставська підкреслюють, що цифрові технології є надзвичайно ефективними в освітній діяльності з дітьми, оскільки роблять

видимим те, що невидиме неозброєним оком, і презентують усі процеси та ситуації в навколишньому середовищі. «Мультимедійні презентації покращують процес сприйняття та запам'ятовування інформації завдяки візуалізації та яскравим образам. Вони дають змогу педагогам самостійно й творчо організувати всі матеріали, урахувавши особливості конкретних вікових груп і добираючи теми для досягнення найбільш ефективних результатів на заняттях, спостереженнях і бесідах» [33, с. 190].

При складанні інтерактивної презентації вихователіві необхідно керуватися низкою вимог до її оформлення, які сприятимуть кращому засвоєнню матеріалу дітьми старшого дошкільного віку. Зокрема, презентація має бути оформлена в єдиному стилі, за одним шаблоном; з використанням на одному слайді не більше трьох базових кольорів (один для фону, один для заголовка, один для тексту), щоб кольорова гама не заважала сприйняттю. Фон презентації повинен мати легкий відтінок, який не перекриватиме, а підкреслюватиме інформацію. Зображення, використані в презентації, повинні бути чіткими і пропорційними, вони мають нести смислове навантаження і бути зрозумілими за змістом. Використання мультимедійних презентацій у навчальній діяльності сприяє розвитку мовленнєвої активності, що ґрунтується на емоційному сприйнятті дітьми старшого дошкільного віку змісту заняття. Однак слід пам'ятати, що використання мультимедійних презентацій, хоча і є розумним і доцільним джерелом інформації, є додатковим ресурсом. Комп'ютерні слайди не повинні повністю замінювати класичні форми роботи з дітьми. Важливо забезпечити відповідний методичний супровід та збалансувати умови використання цифрових засобів у практиці роботи дитячого садка.

Отже, враховуючи основні шляхи сприйняття та вікові особливості кожної дитини, зокрема, моторну перцепцію, вихователі можуть обрати найбільш продуктивні для розвитку мовлення старших дошкільників цифрові технології, які сприятимуть максимальному рівню сприйняття дітей, забезпечать відповідне емоційне ставлення до навчального матеріалу. Відтак

застосування цифрових технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти дасть змогу вихователям створити цікаве і пізнавальне для дітей старшого дошкільного віку освітнє середовище, яке сприятиме формуванню в них мовленнєвої компетентності.

Висновки до першого розділу

Проаналізувавши наукову літературу, можна зробити висновок, що мовлення є особливою формою активності дітей та особливим результатом їхніх зусиль домінувати у своєму життєвому просторі. Наслідуючи способи мовленнєвої комунікації оточуючих, дитина сприймає і переймає їх як єдино правильні і незмінні. Коли дитина залишає домашнє середовище і переходить в інше, коли виникає потреба в спілкуванні з іншими дітьми та дорослими, це є початком набуття життєвого досвіду.

Мовленнєва компетентність – це здатність доречно й адекватно спілкуватися рідною мовою в різних життєвих ситуаціях (висловлення думок, намірів, бажань і вимог); уміння повідомляти, пояснювати, рефлексувати й оцінювати; уміння користуватися як вербальними, так і невербальними (міміка, жести, рухи) та виразними засобами, такими як інтонація, навички комплексного використання, етикет (мовленнєвий етикет); уміння спостерігати за власним мовленням і мовленням інших людей, виправляти помилки, слідувати сформованій мовленнєвій культурі, а також творча самореалізація.

Мовленнєва компетентність передбачає формування фонологічної, лексичної, граматичної, інтерактивної та монологічної компетенції, включаючи правильну вимову всіх звуків рідної мови, звукосполучень відповідно до правил правопису, наголосів та добре розвинену фонематичну чутливість для розрізнення фонем, а також володіння інтонаційними засобами вираження мовлення (наприклад, темпом, тоном, силою голосу,

логічним наголосом тощо). Мовленнєва компетентність також включає граматичну компетенцію: неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови відповідно до граматичних правил і норм (рід, число, відмінок, словоформи тощо), розуміння значення граматичних форм і наявність коригувальних навичок для правильного вживання граматичних норм. Комунікативна компетентність є комплексним використанням вербальних і невербальних засобів спілкування, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в комунікативних ситуаціях і самостійно спілкуватися.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ОСНОВ МОВЛЕНЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Аналіз сучасного педагогічного досвіду в аспекті формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій

Виклики, що постали перед сучасною українською освітою загалом, і дошкільною, зокрема, потребують суттєвого перегляду підходів до організації освітнього процесу. Нині все більшої актуальності набуває впровадження інноваційних форм дистанційного навчання і виховання у закладах дошкільної освіти, адже діти старшого дошкільного віку потребують підготовки до школи, адаптації до цифрового освітнього середовища, і, насамкінець, ефективної соціалізації.

Сьогодні цифрова трансформація торкнулася не лише середніх і вищих закладів освіти. Сучасна дошкільна освіта також зазнає багатьох змін через упровадження в освітньо-виховний процес інноваційних технологій. Цифровий простір став невід'ємною частиною життя кожного з нас, він нині є ресурсом, який формує уявлення дітей про довкілля. Для сучасних дітей пізнавальна, дослідницька та ігрова діяльність за допомогою комп'ютерних засобів є звичним, цікавим заняттям та економним способом одержання нових знань та емоцій [31, с. 199].

В умовах сьогодення існує потреба в озброєнні дітей старшого дошкільного віку знаннями й навичками роботи з цифровими технологіями. Це пов'язано з тим, що сучасні дошкільнята значну частину свого вільного часу проводять, використовуючи різноманітні гаджети.

Базовим компонентом дошкільної освіти визначено необхідність оволодіння вихованцями закладу дошкільної освіти основами цифрової компетентності, у структурі якої є інформаційно-цифрові вміння.

Цифровізація передбачає не лише технологічну модернізацію інфраструктури закладів дошкільної освіти, а й створення безпечного цифрового освітнього середовища, а також розвиток знань і комунікативних навичок педагогічних працівників, здатних ефективно використовувати цифрові технології в освітньому процесі [31, с. 199].

При цьому «цифровізація розглядається як необхідний процес трансформації змісту, методів й організаційних форм навчальної та виховної роботи, яка здійснюється в цифровому освітньому середовищі, що швидко розвивається, і спрямована на досягнення цілей соціально-економічного розвитку країни» [65, с. 4].

Особливого значення набуває цифровізація дошкільної освіти, адже якісні зміни неможливі без модернізації освітнього процесу, що передбачає використання всього потенціалу сучасних цифрових технологій [31, с. 199]. Дошкільна освіта не залишається осторонь тенденцій сучасного цифрового суспільства, так як законодавством України визначено, що основною ланкою системи освіти є дошкільна освіта, яка має значний вплив на формування особистості та є основою для забезпечення її гармонійного розвитку в цілому [4].

Використання цифрових технологій у дошкільній освіті створює необхідні умови для розвитку в дітей дошкільного віку вміння орієнтуватися в потоці інформації в навколишньому світі; оволодіння практичними способами використання знань відповідно до віку; розвиток здатності обмінюватися інформацією з використанням новітніх технологічних інструментів, що сприяють успіху всіх видів діяльності в сучасному інформаційному суспільстві [20, с. 58].

Цифровізація дошкільної освіти впливає на форми співпраці з батьками, відкритість системи взаємодії та правове регулювання освітнього процесу. Цифрові технології є потужним ресурсом для професійного розвитку педагогів, що дає їм змогу швидко адаптуватися до умов сучасного виживання в інформаційному суспільстві, розширюючи їхні можливості для

комунікації, самореалізації та збагачуючи професійний досвід [31, с. 190].

В умовах упровадження Базового компонента дошкільної освіти відбувається робота в межах освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота», спрямована на формування в дошкільників цифрової компетентності: це здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології та цифрові технології для задоволення індивідуальних потреб і розв'язання навчальних та ігрових завдань, що ґрунтується на базових знаннях, уміннях, навичках, компетенціях і позитивному ставленні до комп'ютера та цифрових технологій і вимагає від здобувачів дошкільної освіти набуття основ цифрової компетентності [4].

Сучасні дослідники наголошують, що в процесі навчально-виховної діяльності педагогам необхідно «сприяти формуванню емоційно-ціннісного ставлення дошкільників до комп'ютерної техніки та цифрових засобів, формувати навички взаємодії з різноманітними гаджетами всіх учасників інформаційного простору; розвивати знання про сучасні технологічні засоби, ресурси Інтернету та їх використання; уміння вмикати та вимикати комп'ютерну техніку, безпечно користуватися нею, здійснювати пошук і передачу інформації, уміння правильно поводитися в інформаційному просторі, добирати ігровий і пізнавальний контент» [69, с. 388].

Дошкільнята XXI століття – це ті, хто активно користується цифровими пристроями. Комп'ютерні ігри, що розвивають математичні навички (наприклад, сортування фігур від більшого до меншого, розфарбовування однакових фігур в один колір, сортування картинок у хронологічному порядку), ігри, що формують навички планування та управління, ігри, що розвивають дошкільну алгоритмічну грамотність; ігри, що розвивають пам'ять, увагу, мислення та уяву; програми, що підтримують мовний розвиток; ігри-подорожі; арт-студії, що сприяють творчому розвитку дітей; віртуальні екскурсії. Віртуальні екскурсії – це нова форма якісної роботи, під час якої реальні об'єкти експонуються віртуально, і діти, які не можуть

відвідати реальні екскурсії, можуть ознайомитися з історичними, науковими та художніми виставками, технічними моделями, міськими пейзажами, традиціями та звичаями різних країн, культурними та мистецькими артефактами [31, с.190].

Г. Назаренко та К. Андрущенко наголошують на важливості цифровізації з точки зору налагодження партнерської взаємодії з батьками дітей дошкільного віку. На думку науковців, «використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню педагогічної підготовки батьківської громадськості, надає батькам можливості для отримання інформації про розвиток їхніх дітей, підвищує якість психологічної підтримки батьків, створює умови для співпраці педагогічного колективу та родин дітей дошкільного віку з усіх питань дошкільної освіти. Створення умов для співпраці педагогічного колективу та родин дітей дошкільного віку з усіх питань, пов'язаних з дошкільною освітою» [46, с. 32].

Формування інформаційно-цифрових умінь здобувачів освіти можливе за умови забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти, реалізація якої потребує дотримання низки вимог, зокрема:

– створити сучасне комп'ютерно орієнтоване освітнє середовище у ЗДО та початковій школі. Одним із компонентів освітньо-розвивального середовища (за О. Писарчук) є просторово-предметний [52, с. 161]. Цей компонент передбачає таку організацією приміщень і використанням обладнання в освітньому процесі, яка сприятиме розвитку особистості здобувача освіти. Тому групові кімнати та класи потребують засобів ІКТ (наприклад, комп'ютерів (ноутбуків або настільних ПК), проекторів, інтерактивних дошок або телевізорів для проєкції, принтерів, аудіоколонок тощо) та якісних продуктів для їх використання (наприклад, розмальовок, навчальних посібників, шаблонів для поробок тощо).

– систематично застосовувати в освітньому процесі ЗДО та початкової школи засоби ІКТ. Очевидно, що відповідно до вікових особливостей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку існують певні часові обмеження

для використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях та уроках. Однак, беручи до уваги, що діти повинні розпізнавати і розуміти такі інструменти не тільки в ігрових, а й в освітніх цілях, важливо, щоб вони регулярно використовувалися в освітньому процесі;

– добирати завдання на застосовувати інформаційно-цифрові вміння від простих до складних. Спочатку ІКТ використовують у дитячих садках для показу готового контенту (мультфільми на YouTube); потім діти намагаються знайти його самостійно і вирішити, чи відповідає він їхнім потребам. Зазвичай діти використовують голосове введення, щоб продиктувати свої повідомлення ще до того, як у них з'являється можливість писати або друкувати. Саме тому такі завдання для них важливі. Діти молодшого шкільного віку хочуть не лише переглядати контент, а й створювати його самостійно. Тому доречно давати їм завдання на створення малюнків, мемів, мультфільмів, відео тощо [61, с. 150].

Задля підвищення цифрової компетентності вихователів і з метою організації якісної дистанційної освіти у ЗДО доречним є проведення відповідних тематичних вебінарів для вихователів, як-от: «Специфіка дистанційного навчання у ЗДО», «Особливості застосування цифрових технологій в освітньому процесі», «Інструментарій платформи ZOOM» тощо. Мета таких вебінарів полягає в ознайомленні вихователів із передовими зарубіжними і вітчизняними практиками застосування цифрових технологій в освітній діяльності.

Заняття з використанням цифрових технологій проводяться вихователями для дітей з урахуванням вимог Державного стандарту дошкільної освіти, інваріантний складник якого містить такі освітні напрями: «Особистість дитини»; «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»; «Дитина в природному довкіллі»; «Гра дитини»; «Дитина в соціумі»; «Мовлення дитини»; «Дитина у світі мистецтв» [4].

Основою таких занять є: Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» [5]; Освітня програма «Впевнений старт» для дітей

старшого дошкільного віку [48]; Програма розвитку дитини від народження до шести років «Я у Світі» [72]. Задля підвищення власної цифрової компетентності вихователі розробляють низку авторських занять.

Під час занять із застосуванням цифрових технологій дошкільники, окрім засвоєння основного змісту навчального матеріалу, мають змогу навчитися користуватися інструментами ZOOM (умикати мікрофон, відео, давати реакцію, натискаючи «долоньку» тощо).

Розроблення авторських уроків із застосуванням цифрових технологій базується на гуманістичному та дитиноцентрованому підходах. Вихователі прагнуть надати дітям позитивний онлайн-контент, щоб допомогти вчитися, розвиватися і самовиражатися. Сучасні дослідники виділяють низку моделей використання цифрових технологій, зокрема візуальну (презентації, мультимедіа), ігрову (навчальні ігри та інтерактивні іграшки), методичну (дидактичні матеріали), підготовчу (навчальні матеріали, наприклад, шаблони для друку), діагностичну та інформаційно-комунікаційну моделі [31].

На думку А. Шишак, «потенціал забезпечення формування інформаційно-цифрових умінь зумовлений змістом чинних державних документів, зокрема, Базового компонента дошкільної освіти, що передбачає оволодіння дошкільниками системою інформаційно-цифрових умінь як компонентом інформаційно-цифрової (інформаційно-комунікаційної, цифрової) компетентності. Вимогами до реалізації зазначеного аспекту є створення сучасного комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища в ЗДО; систематичне застосування в освітньому процесі ЗДО цифрових засобів навчання; добір завдань (від простих до складних) із застосуванням цифрових технологій» [70, с. 390].

І. Колеснікова та О. Орлова стверджують, що «закономірності, притаманні звичайній ігровій діяльності, спостерігаються і в комп'ютерних іграх, у яких також є мета, мотиви, засоби та способи розв'язання поставленого завдання. Гра, на думку, дослідниць, сприяє розвитку логічного

мислення, дозволяючи дітям визначати власні завдання та знаходити найкращий спосіб їх вирішення. Діти вчаться узагальнювати та аналізувати, проєктувати, прогнозувати та мислити під час гри» [31, с. 190].

Логічні комп'ютерні ігри, на думку дослідниць, сприяють формуванню важливих складових розумової діяльності: здатності до синтезу, класифікації та розрізнення знаків і символів, що є основою для розвитку абстрактного та логічного мислення. Динамічні ігри розвивають швидкість реакції та просторову орієнтацію, а рольові ігри допомагають зрозуміти мотиви та потреби персонажів, а отже, і себе. Творчі ігри розвивають просторову уяву та художнє чуття [31, с. 190].

А. Шишак акцентує на тому, що «необхідно сприяти формуванню в дітей дошкільного віку емоційно-ціннісного ставлення до комп'ютера та цифрових технологій, взаємодії з ними, учасників інформаційного простору, сучасних технологічних засобів, знань про ресурси Інтернету та способи їх використання, увімкнення та вимкнення комп'ютерної техніки, безпечного користування, пошуку та передачі інформації, уміння переміщатися в Інтернеті та добирати пізнавальний та ігровий контент відповідно до потреби» [70, с. 388].

Застосування цифрових засобів в освітньому процесі дошкільного закладу робить його наочним, формує інформаційну культуру дитини, активує розвиток розумово-аналітичних та дослідницьких здібностей дошкільнят. Цифрові технології дають змогу вихователям структурувати навчальний матеріал, легко і творчо добирати необхідну освітню інформацію. Представлення навчального матеріалу у вигляді мультимедійних презентацій сприяє швидкому розвитку в дошкільників навичок читання, письма, рахунку, розуміння кольору, величини, форми, простору, часу, числа тощо.

О. Чекан, наукові праці якої присвячені застосуванню комп'ютерних технологій у професійній діяльності вихователя дошкільного навчального закладу, підкреслює, що практика проведення занять із розвитку мовлення

продемонструвала, що використання комп'ютерних презентацій є особливо ефективним у процесі розв'язання завдань на зразок: «Давайте складемо розповідь про ...», «Давайте складемо казку про ...», а також під час вивчення віршів. На думку дослідниці, такі уроки «сприяють створенню позитивного настрою в учнів та дають змогу вихователю закріпити навички словотворення та граматично правильного зв'язного мовлення за допомогою широкого спектру наочних та ігрових вправ у вигляді слайд-шоу» [67].

Сучасні дослідники стверджують, що правильне та регулярне використання цифрових технологій і ресурсів стимулює дитячу творчість та надає широкі можливості для самовираження. Науковці твердять, що однією з найвагоміших умов застосування цифрових технологій у системі дошкільній освіті є врахування чинників ризику (за визначенням ЮНЕСКО), які можуть вплинути на здоров'я дітей та їхню безпеку в цифровому просторі, зокрема:

- тривале використання комп'ютера має серйозні наслідки для фізичного здоров'я дітей (зір, постава, суглоби);
- систематична і неконтрольована взаємодія з цифровими пристроями впливає на соціальний розвиток дитини;
- негативний вплив на розвиток пізнавальних здібностей;
- витіснення ігровою діяльністю інших видів діяльності;
- небезпечний контент [31, с. 191].

На думку педагогів-практиків, ці фактори важливо враховувати при організації роботи з цифровими пристроями з дітьми дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО. Моніторинг освітнього середовища в дошкільних закладах переконливо доводить, що нині сучасний педагог повинен уміти поєднувати як традиційні методи роботи, так і інноваційні, переплітаючи в єдине класичні методи та нові педагогічні тренди. Те, яким буде майбутнє дошкільного освітнього середовища нині невідомо, однак уже тепер розуміємо, що заклади дошкільної освіти є активними учасниками цифровізації сучасного суспільства.

Оскільки, як слушно підкреслюють І. Колеснікова та О. Орлова, «цифровізація є одним із основних напрямів трансформації системи дошкільної освіти і передбачає застосування цифрових технологій в освітньому процесі. Цей процес здійснюється задля забезпечення якості та доступності, посилення індивідуалізації та диференціації, підвищення цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу» [31, с.191]. Це зміна системи зовнішніх комунікативних актів і якісний внутрішній спосіб модернізації освітнього середовища закладу дошкільної освіти. Використання цифрових засобів в освітньо-виховному процесі необхідне перш за все для того, щоб зробити його гнучким і зручним для всіх учасників, а також адаптувати до сучасних реалій.

2.2. Методичні рекомендації щодо формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій

Модернізація дошкільної освіти вимагає зміни підходу педагогів до організації освітньої діяльності дітей. Зокрема, використання інформаційно-комунікаційних технологій у реалізації освітніх програм дає змогу стимулювати пізнавальну активність дошкільнят, що є необхідною складовою освітнього процесу. Важливою умовою впровадження цифрового навчання є розвиток інтелектуальних здібностей, уяви, фантазії та соціального інтелекту дітей дошкільного віку під час пізнавальної діяльності з використанням цифрових технологій [31, с. 189].

Науковці підкреслюють, що застосування цифрових засобів в освітньому процесі дошкільних закладів має низку істотних переваг, зокрема:

- 1) інформаційні технології значно розширюють спектр інформації, що стосується освіти. Використання кольору, графіки та звуку дає змогу відтворити реальні об'єкти та явища;

- 2) використання комп'ютерів може значно підвищити мотивацію дітей

до навчання;

- 3) ІКТ дають змогу залучити дітей до освітнього процесу, якомога ширше розкрити їхні здібності та сприяють активізації розумової діяльності;
- 4) навчання за допомогою комп'ютера стимулює мислення дітей;
- 5) навчальні програми з використанням ІКТ дають змогу візуалізувати результати своїх дій та виправляти допущені помилки.

Цифровими інструментами сучасного педагогічного працівника нині є такі освітні платформи:

1. Освітня онлайн дошка на Padlet
2. Власні тести на Всеосвіті
3. Інтерактивні вправи на learningApps.org
4. Створення пазлів на www.jigsawplanet.com
5. Освітня платформа для дошкільників www.Learning.ua

Практика сучасних дошкільних закладів доводить, що цифрові освітні ресурси поєднують потужні освітні засоби, можуть забезпечити формування ключових компетентностей, до яких перш за все належать інформаційна та комунікативна (мовленнєва).

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти мовленнєвий розвиток виділено в самостійний напрям. У результаті формування мовленнєвої компетентності дошкільників, згідно з освітнім напрямом «Мовлення дитини» Базового компонента дошкільної освіти, «дитина має оволодіти низкою навичок, зокрема: вільно володіти рідною мовою, докладати свідомих зусиль говорити виразно і правильно, чітко промовляючи звуки і слова відповідно до орфоепічних норм правопису української мови; керувати диханням і темпом мовлення в процесі комунікації; володіти силою, висотою й тембром голосу, вербальними і невербальними засобами виразності; демонструвати навички звукового аналізу простих слів; використовувати в мовленні всі частини мови, граматичні категорії, різні за складністю типи речень; володіти елементарними навичками корекції та самокорекції мовлення; узгоджувати

слова у словосполученнях і реченнях згідно з мовними нормами. Ініціювати і підтримувати розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування, відповідати на запитання співрозмовника і відповідно звертатися із запитаннями, орієнтуватися в ситуації спілкування, вживати відповідні мовні і немовні засоби для розв'язання комунікативних завдань; дотримуватися правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету; складати різні види розповідей: описові, сюжетні, творчі (розповіді-повідомлення, роздуми, пояснення, етюди), переказувати художні тексти, складати за планом вихователя і самостійно казки і різні види творчих розповідей; розповідати про своє життя на основі спостережень і власної діяльності, про зміст своїх малюнків і творів мистецтва, про теми і події, запропоновані в грі та уяві; самостійно розповідати знайомі казки, переказувати зміст художніх творів, користуватися пояснювальним мовленням (пояснити хід наступної гри, майбутній сюжет малюнка, аплікації, виробу); планувати, пояснювати та координувати свої дії; імпровізувати та розмірковувати про предмети, факти, події та своїх друзів; робити елементарні узагальнення та висновки; висловлювати зв'язні й незалежні оцінні судження про різноманітні явища, події, поведінку людей та персонажів художніх творів; демонструвати творчу компетентність у різних видах мовленнєвої діяльності» [4].

У процесі формування мовленнєвої компетентності діти дошкільного віку, згідно з Базовим компонентом, «виявляють любов до рідної мови, повагу до державної мови, мови представників національних меншин України та мови міжнаціонального спілкування, інтерес і позитивне ставлення до української мови як державної, бажання вільно спілкуватися українською мовою з іншими дітьми і дорослими, до української культури в її етнічному розмаїтті. Успішність та зацікавленість у засвоєнні відповідних віку зразків світової культури; насолода красою української мови; правильне вираження свого емоційного ставлення до об'єкта вивчення» [4].

Відповідно до типових комунікативних завдань, діти з різними стилями спілкування виявляють і вивчають різні лексичні та граматичні особливості в

одному і тому ж мовному матеріалі. Базовим компонентом дошкільної освіти визначено, що «мовленнєва компетенція з точки зору оволодіння основами читання і письма – це сприйняття фонем, аналіз звучання елементів мови і готовність писати, друкувати і читати своє ім'я і прості слова» [4].

У процесі формування мовленнєвої компетентності дошкільники проявляють зацікавлення друкованими текстами, у них простежується бажання навчитися читати, друкувати літери і слова, оволодіти грамотою.

Варіативна складова освітнього напрямку «Мовлення дитини. Основи грамоти» передбачає формування в дошкільників таких знань і вмінь, як-от: «усвідомлювати, що букви – це символи, які передають звуки, знати звукові назви букв, правильно вживати терміни «речення», «слово», «звук», «склад» і «буква», розуміти, що склад – це частина слова, яка складається з одного або кількох звуків, що голосні в слові відіграють складотворчу роль в утворенні складів і що значення слів залежить від порядку розташування в ньому літер і складів» [4].

Також, згідно з названою складовою Базового компоненту, «у дітей дошкільного віку формується низка навичок, зокрема, такі вміння: аналізувати звуки і склади слів та створювати власні звукові моделі слів відповідно до порядку та особливостей звуків у слові (голосні чи приголосні, тверді чи м'які приголосні); розбивати слова на склади, зосереджуючись на голосних, визначати кількість і порядок складів; записувати друкованими літерами власне ім'я і короткі прості слова; демонструвати готовність до письма; здатність координувати рухи очей і рук при виконанні графічних завдань, упевнено пересуватися на площинах і по лініях [4].

Цифровізація сучасної дошкільної освіти передбачає широке впровадження в освітню практику нових методичних розробок, використання педагогічних програмних засобів та різноманітних цифрових пристроїв, а також уміння педагогів раціонально і грамотно використовувати їх в освітньому процесі.

На думку О. Ситник та В. Наумець, «у сучасному інформаційному

суспільстві стає об'єктивною необхідністю, щоб діти старшого дошкільного віку були комп'ютерно грамотними, здатними користуватися цифровими засобами. У наш час мультимедійні технології все ширше й успішніше використовуються в закладах дошкільної освіти. Цифрові засоби збагачують освітній процес, мотивують і роблять його більш ефективним. Необхідність організації освітньої діяльності з використанням мультимедійних технологій та інтерактивних форматів продиктована самим життям. Комп'ютери є супутниками дітей з раннього віку, а цифрові освітні засоби все частіше впроваджуються в процес дошкільної освіти» [58, с. 77].

Г. Прокоп'єва в науковій праці, присвяченій створенню інформаційно-освітнього середовища для мовленнєвого розвитку дошкільників-логопатів засобами ІКТ, висвітлює методи створення та застосування комп'ютерів, мультимедійних та інформаційних технологій у якості дидактичних засобів, які дають змогу створювати абсолютно нові педагогічні технології, що сприяють активізації та ефективному функціонуванню компенсаторних механізмів задля корекції мовленнєвого розвитку, а також загальному розвитку дошкільників, що може бути використано вчителями-логопедами, дефектологами, вихователями груп дошкільних закладів у плануванні мовленнєво-ігрової діяльності, а також у практичній роботі з дітьми [55].

Зокрема, педагог-практик зауважує, що педагоги, які працюють у ЗДО, мають вільно користуватися цифровими засобами, створювати власні освітні ресурси й активно послуговуватися ними в педагогічній діяльності. Застосування в навчальній діяльності різноманітних цифрових засобів дає змогу забезпечити повноцінний розвиток дитини, зокрема, мовленнєвий аспект.

Такі засоби мають універсальні дидактичні можливості :

- вони дають дітям основу для вивчення мови, інтерактивного розвитку мовлення та розуміння структури мови;
- поєднувати смисловий і звуковий аспекти слів для полегшення запам'ятовування сюжету;

– проєктувати на екран різні комунікативні ситуації.

Для занять із розвитку лексико-граматичної будови мовлення педагогічними практиками добирають і використовують мультимедійні презентації, використання яких виконує різні функції. Перегляд цих презентацій пропонують дітям під час фронтальних і підгрупових занять, а також у процесі індивідуальної роботи. Практика засвідчує результативність комп'ютерних презентацій особливо під час розв'язання завдань із розвитку зв'язного мовлення («Склади розповідь про...», «Складемо казку», «Опиши картинку»), під час вивчення віршиків [55].

У роботі з дітьми педагог рекомендує використовувати низку напрямів роботи із застосуванням цифрових технологій. Зокрема, задля розвитку мовлення, особливо в дітей дошкільного віку, доречно використовувати спеціальні комп'ютерні програми, які можуть сприяти розвитку моторики артикуляційних органів, формувати мовленнєве дихання, формувати процес розуміння, сприйняття та відтворення того, що проєктується на екран, а також проявляти інтерес і потребу в емоційному спілкуванні та розвитку за допомогою вербальних і невербальних засобів комунікації.

Застосування цифрових технологій має продуктивні переваги під час навчальних занять із розвитку мовлення за такими розділами, як от: *лексика*: сприяє узагальненню різноманітного словникового запасу, обміну думками та повідомленнями, формуванню продуктивного використання лексичних одиниць (вживання частин мови); *граматика*: персонажі комп'ютерних ігор – це завдання, у яких діти засвоюють граматичні категорії та розвивають уміння видозмінювати слова, що позначають числа, родові, часові та відмінкові відношення (практичне маніпулювання морфемами, уміння змінювати граматичну форму слів, уміння розуміти значення, уміння правильно узгоджувати слова у словосполученнях і реченнях, уміння створювати ситуації), уміння утворювати слова (практичні навички зміни граматичної форми слів, розуміння значення, уміння правильно узгоджувати слова у словосполученнях і реченнях), уміння утворювати слова (практичні

навички зміни граматичної форми слів, розуміння значення), уміння використовувати синтаксичні елементи мовлення (практичні навички утворення різних типів синтаксичних конструкцій на рівні речення: простих непоширених, простих поширених); *зв'язне мовлення*: встановлення діалогу «дитина-комп'ютер» збільшує темпи розвитку самостійного монологічного мовлення, оскільки дитина природно взаємодіє і підтримує мовлення на теми, запропоновані комп'ютерним персонажем. Цифрові технології сприяють ранньому оволодінню такими формами усного мовлення, як відповіді на запитання, постановка запитань до себе, пояснення за допомогою картинок, переказ відео, розповідь за серією картинок, заучування віршів, прислів'їв, скоромовок, чистомовок, загадок і лічилок тощо [55].

На думку Л. Мелешко, «під час підготовки до навчальних занять педагоги можуть самостійно використовувати різноманітні операційні системи, зокрема, систему Microsoft PowerPoint. Розробка комп'ютерних ігор у цій системі з використанням комплексу прикладних програм посилює освітній і розвивальний вплив таких ігор на емоційний інтелект дітей дошкільного віку, інноваційне мислення та розвиток навичок дошкільників у різних видах мовленнєвої діяльності» [43, с. 91].

Г. Прокоп'єва мультимедійні засоби навчання визначає «високоєфективним інструментом, що дає змогу надати інформацію в більшому об'ємі, аніж традиційні джерела, і в тій послідовності, яка відповідає потребам і рівню сприйняття конкретної групи дітей. При цьому робота з комп'ютером для дошкільників не є обов'язковою, адже будь-який пристрій має бути не об'єктом вивчення, а інструментом для створення цікавих ігрових ситуацій, демонстрації краси та різноманітності навколишнього світу, розвитку мовних та комунікативних навичок дітей. Мультимедіа – це засіб обробки інформації, який є потужним технологічним інструментом для навчання та важливим засобом комунікації для спільної діяльності між педагогами, батьками та дітьми дошкільного віку» [55].

Дослідники наголошують, що «цифрові технології забезпечують найбільш повний і успішний розвиток пізнавальних здібностей дітей дошкільного віку, а також формування їхнього стійкого інтересу до нових знань. Крім того, використання нових, різноманітних і незвичайних методів пояснення і закріплення, особливо тих, що мають розважальний характер, підвищує мимовільну увагу дітей у пізнавальних процесах, активізує спонтанну увагу і сприяє розвитку всіх психічних процесів у дошкільників» [24].

Отже, підсумовуючи, можемо зробити висновок про те, що застосування цифрових технологій під час навчальних занять у дошкільному закладі сприяє всебічному розвитку дитини і вдосконаленню всього освітнього процесу в цілому. У той же час педагоги-практики акцентують, що під час роботи на комп'ютері, а також по її завершенню необхідно виконувати з дітьми спеціальну гімнастику для очей, а також проводити фізкультхвилинки з аудіо супроводом

Використання мультимедійних технологій у дошкільних закладах стає потужним технологічним освітнім інструментом. Застосування мультимедійних технологій допомагає педагогам у розробці уроків, свят, підготовці посібників, наданні інформації батькам, веденні документації, підготовці звітів та підборі навчальних матеріалів для занять [58, с. 78].

Завдяки продуманій методиці викладання української мови цифрові засоби допомагають розв'язувати конкретні завдання навчання мови та підвищувати якість мовної, мовленнєвої та комунікативної освіти дітей дошкільного віку. Використання комп'ютерних технологій у навчанні мови дітей дошкільного віку сприяє їхньому творчому розвитку, активному засвоєнню предметів і підготовці до життя в інформаційному суспільстві. Як сучасний метод навчання, цифрові засоби мотивують освітньо-виховний процес, забезпечують задоволення від навчальної та ігрової діяльності та забезпечують інноваційний підхід у вивченні рідної мови.

2.3. Презентація системи завдань із застосуванням цифрових технологій, спрямованих на формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку

Мовлення і мова відіграють провідну роль у розвитку мислення та вербальної комунікації, у тому, як діти планують свою діяльність, самоорганізують свою поведінку та встановлюють комунікативні зв'язки [58, с. 76]. У дошкільному дитинстві процес формування мовлення відбувається на всіх рівнях – фонетичному, лексичному, граматичному та текстовому. У цей час дитина засвоює всі одиниці мови: звуки, слова, словоформи, словосполучення, речення та тексти. Потужним засобом навчання в освітньому процесі сучасних дошкільних закладів є цифровізація, яка спрямована на всебічний розвиток особистості дошкільника.

Вважаємо, що впровадження системи завдань з використанням цифрових технологій може сприяти формуванню мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку. Основний зміст діагностичного завдання з розвитку мовлення дітей (за матеріалами Н. Мурашко «Формування мовленнєвої готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі» [45]) представлено в додатках.

До структури фонетичної компетентності входять завдання на уточнення вимови приголосних та завдання на розвиток фонематичного (мовленнєвого) слуху, які мають бути сформовані до п'ятирічного віку. Розглянемо деякі з них.

Задля формування правильної вимоги звуків доречним буде таке завдання: «Пригоди Дерев'янка».

Мета: з'ясувати вимову дітьми свистячих [с], [з], [ц], шиплячих звуків [ш], [ж], [ч] та звука [р].

Розвитку фонематичного слуху сприятимуть завдання на зразок:

«Що сказав ведмедик?»

Мета: виявити вміння дітьми розрізняти на слух свистячі [с], [з], [ц],

шиплячі [ш], [ж], [ч] та сонорні звуки [р], [л].

Виразність мовлення дітей можна розвинути завданнями на зміну наголосу.

Мета: з'ясувати вміння дітей вживати логічні наголоси в реченнях.

Словниковий склад дошкільників можна збагатити, використавши відповідні лексичні вправи.

«Добери слова».

Мета: виявити вживання дітьми іменників, прикметників, дієслів, прислівників.

Вправа «Що буває...?» (наприклад, дрібним? моторним? пухнастим?).

Вправа «Скажи який? яка? яке?» (наприклад, Зима яка? Сніг який?)

Лексична вправа «Закінчи речення».

Вправа «Скажи як...?» (наприклад, радіти можна як? заспівати можна як?).

Морфологічну правильність мовлення старших дошкільників формуємо завдяки іграм на зразок:

Гра «Чого не стало?»

Вправа «Закінчи речення».

Гра «Скажи, що ти робиш?»

Наявність у дошкільників оцінно-контрольних дій доречно перевірити за допомогою відповідних завдань, як-от:

Оціни себе сам.

Мета: з'ясувати вміння дітей оцінювати і контролювати мовлення.

Дитині пропонують скласти оповідання, використовуючи 5 запропонованих слів (наприклад: осінь, листя, ліс, білочка, діти).

Комунікативні навички, зокрема, уміння будувати діалог із партнером формуються через проведення відповідних вправ:

Мати і донька Маринка.

Мета: з'ясувати вміння вести розмову (діалог) невимушено на запропоновану тему.

Створюється ігрова ситуація «Мати і донька Маринка». Таке завдання вихователь пропонує окремо кожній парі. Діти виконують ролі матері і доньки Маринки.

Формування в дітей старшого дошкільного віку знань про правила і формули мовленнєвого етикету реалізується через постановку завдань, як-от:

Що ти будеш робити?

Мета: з'ясувати наявність формул мовленнєвого етикету в різних ситуаціях спілкування.

Дитині пропонують певні ситуації спілкування, під час яких вона має використати етикетні формули: вибачення; звертання до дорослого; знайомство; конфлікт у грі; привітання; прохання.

Більш детальний зміст запропонованих завдань уміщено в додатках.

Висновки до другого розділу

Отже, підсумовуючи, можемо зробити висновок про те, що застосування цифрових технологій під час навчальних занять у дошкільному закладі сприяє всебічному розвитку дитини і вдосконаленню всього освітнього процесу в цілому. Педагоги-практики акцентують, що застосування цифрових засобів у практиці сучасних закладів дошкільної освіти є потужним технічним засобом навчання.

Завдяки продуманій методиці викладання української мови цифрові засоби навчання допомагають розв'язати низку конкретних завдань навчання мови, а також підвищувати якість мовної, мовленнєвої та комунікативної освіти дітей дошкільного віку. Використання комп'ютерних технологій у навчанні мови дітей дошкільного віку сприяє їхньому творчому розвитку, активному засвоєнню предметів і підготовці до життя в інформаційному суспільстві.

ВИСНОВКИ

У представленій роботі проведено дослідження організаційно-педагогічних умов формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом цифрових технологій.

У першому розділі роботи висвітлено основні підходи до трактування поняття мовленнєва компетентність старших дошкільників. Неможливо уявити належний рівень життєвої компетентності людини без оволодіння мовленням. Розвиток мовлення дитини в дошкільному віці більшість сучасних дослідників визначає засобом формування мовленнєвої компетентності. Мовленнєва компетентність визначається як здатність правильно і доречно користуватися мовою в певній комунікативній ситуації (висловлювати думки, бажання, прохання, наміри, вимоги тощо) із використанням як вербальних, так і невербальних засобів вираження (міміка, жести, рухи) та інтонації. Мовна компетенція як складова мовленнєвої діяльності дітей включає сформованість фонетичних, лексичних і граматичних елементів.

Разом ці компоненти дають змогу дітям розуміти мову інших у спільній діяльності, розвивають зв'язне і зрозуміле усне мовлення, сприяють формуванню навичок читання, а згодом і письма.

Основною метою дослідження мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є формування мовленнєвої компетентності як однієї з базових характеристик особистості, а також активне системне здійснення взаємопов'язаних педагогічних дій із розвитку мовлення, навчання мови та мовленнєвого виховання. Мовленнєвий розвиток кожної дитини визначається її віком, індивідуальними особливостями, потребами та прагненнями. Показниками якості розвитку можна вважати елементи, що сприяють формуванню та розширенню світогляду дитини, становленню людських емоцій та базових особистісних якостей, які проявляються в умінні говорити.

Мовленнєво-комунікативна підготовка сприяє інтелектуальній, емоційній, вольовій та мотиваційній готовності дітей дошкільного віку до школи, а також їх готовності у сфері спілкування. Готовність до школи означає, що діти адекватно адаптовані до шкільних умов і нових програмних вимог. Вони засвоюють норми і правила мовлення та оволодівають мовленнєвими діями, необхідними для набуття мовленнєвих умінь і навичок. Аналіз наукових праць доводить, що вивченню специфіки формування мовленнєвої компетентності в дітей засобом цифрових технологій присвячено низку наукових розвідок, у яких дослідники окреслюють вагомість інноваційних технологій у забезпеченні освітнього процесу в цілому, і в практиці закладів дошкільної освіти зокрема.

Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячено аналізу сучасного педагогічного досвіду в аспекті формування мовленнєвої компетентності старших дошкільників засобом цифрових технологій. Зокрема, визначено, що в умовах сьогодення існує необхідність формування в дітей старшого дошкільного віку інформаційно-цифрових умінь, оскільки сучасні дошкільники значну частину свого дозвілля проводять за різноманітними гаджетами.

Застосування цифрових засобів в освітньому процесі дошкільного закладу робить його наочним, формує інформаційну культуру дитини, активує розвиток розумово-аналітичних та дослідницьких здібностей дошкільнят. Цифрові технології дають змогу вихователям структурувати навчальний матеріал, легко і творчо добирати необхідну освітню інформацію. Сучасні дослідники стверджують, що правильно організоване використання цифрових технологій та ресурсів стимулює творчість дітей, надає широкі можливості для їх самовираження.

Практика сучасних дошкільних закладів доводить, що цифрові освітні ресурси поєднують потужні освітні засоби, можуть забезпечити формування ключових компетентностей, до яких перш за все належать інформаційна та комунікативна (мовленнєва). Використання мультимедійних технологій у

дошкільних закладах є потужним технічним засобом навчання. Завдяки продуманій методиці вони допомагають розв'язувати специфічні цілі мовної освіти, покращують її якість в аспекті мовної та мовленнєво-комунікативної підготовки дошкільнят. Як сучасний спосіб навчання цифрові засоби підвищують мотивацію до освітнього процесу, приносять утіху від навчально-ігрової діяльності, забезпечують інноваційний підхід до вивчення рідної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / МОНУ, АПНУ ; наук. кер. і упоряд. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник: А.М. Богуш. Київ : Видавництво, 2020. 26 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ, 2021. 63 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. 2021. URL : <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876>.
5. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за заг. ред. О. В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с
6. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Запоріжжя : Просвіта, 2008. 230 с.
7. Богуш А. М. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників. *Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України*. 1998. № 1–2. С. 16–20.
8. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків : Видавництво «Ранок», 2011. 176 с.
9. Богуш А. М., Трифонова О. С., Кисельова О. І., Горіна Ж. Д., Черкасов М. П. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія. Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. 271 с.
10. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації / А. Богуш. *Дошкільне виховання*. 2020. № 6. С. 3-5.
11. Бондаренко Т. М. Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема в теорії і практиці вітчизняної педагогіки (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук: 13.00.01

- «Корекційна педагогіка». Луганськ, 2008. 20 с.
- 12.Вашуленко О. Питання наступності в педагогічній теорії. *Педагогіка і психологія*. 2005. №4. С. 49-58.
  - 13.Власенко О. Д. Сучасні підходи до формування мовленнєвої компетентності дошкільника. URL : <https://vseosvita.ua/library/stattia-suchasni-pidkhody-do-formuvannia-movlennievoi-kompetentnosti-doshkilnyka-612831.html>.
  - 14.Впевнений старт : програма розвитку дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя). Київ, 2010. 36 с.
  - 15.Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. *Дошкільне виховання*. 2003. № 7. С. 12-14.
  - 16.Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників: навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». Київ : Світич, 2018. 160 с.
  - 17.Гужанова Т. С. Місце «Методики формування мовленнєвої компетенції дошкільників» у підготовці майбутніх вихователів. *Актуальні проблеми та перспективи дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі: зб. Науково-методичних праць / за заг. ред. О. О. Максимової, М. А. Федорової*. Житомир : ФОП Левковець, 2019. С. 10–12.
  - 18.Дитина : програма виховання і навчання дітей дошкільного віку / Е. В. Белкіна, Н. М. Бібік, М. С. Вашуленко та ін. ; Київ. міжрегіон. ін-т удоскон. вчителів ім. Б. Грінченка. Київ : Освіта, 1993. 271 с.
  - 19.Дитина в дошкільні роки : програма розвитку, навчання та виховання дітей. Запоріжжя : ЛПС, 2004. 268 с.
  - 20.Ємчик О. Г. Інформаційні технології у дошкільній освіті : навчально-методичний посібник. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 200 с.
  - 21.Закон України «Про освіту». URL : <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>.
  - 22.Запорожцева Ю. С. Інформативно–цифрова компетентність як

- складник сучасного навчально-виховного процесу. Теорія і методика професійної освіти. 2019. Вип. 12. Т. 1. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/12/part_1/17.pdf.
23. Захарцова Т. О. Заняття з зрозвитку мовлення з використанням ІКТ у різновіковій групі на тему: «У світі бракує на всіх доброти, бо є безпритульні собаки й коти». URL : <https://vseosvita.ua/library/zanatta-z-zrozvitku-movlenna-z-vikoristannam-ikt-u-riznovikovij-grupi-na-temu-u-sviti-brakue-na-vsih-dobroti-bo-e-bezpritulni-sobaki-j-koti-253949.html>.
24. Ігнат'єва С. А. Мовленнєвий розвиток. Старша група. Дошкільна освіта «Я у світі». Харків : Видавництво «Ранок», 2016. 309 с.
25. Існюк К. О. Упровадження цифрових технологій в освітній процес ЗДО. *Імідж сучасного педагога*. 2023 № 1 (208). С. 68–70. URL : [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1\(208\)-68-70](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1(208)-68-70).
26. Каліберда Л. В. Конспект заняття з мовленнєвого спілкування для дітей середнього віку. URL : <https://vseosvita.ua/library/embed/01001lte-7b37.docx.html>.
27. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку : монографія. Київ : Фенікс, 2008. 497 с.
28. Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психологічний та лінгвістичний аспекти : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2003. 300 с.
29. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2016. 384 с.
30. Коваленко Т. М. Використання ІКТ у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку. *Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю : тематичний збірник праць / упоряд.: А. А. Волосюк; за заг. ред. Л. А. Шишолік. Рівне : РОППО, 2015. 85 с. URL : <https://roippo.org.ua/upload/>*

- iblock/fe1/posibnyk-zakhodu.pdf.
31. Колеснікова І. В., Орлова О. А. Цифровізація освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті*. 2022. Вип. 50. Т. 2. С. 188-191. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/50/part_2/37.pdf.
32. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук.-метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. 243 с.
33. Кондратюк С., Ставська О. Розвиток мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами ІКТ в умовах сучасного інформаційного суспільства. *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*: Зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 46. С. 186-193.
34. Кононко О. Про базову програму розвитку дошкільника «Я у Світі». *Дошкільне виховання*. 2008. № 1. С. 3–7.
35. Корицька Г. «Шкільна мовна освіта в умовах розвитку електронного навчального середовища», *Elearning у теорії та практиці навчання суспільно-гуманітарних дисциплін: колективна монографія*, за заг. ред. Г. Р. Корицької, Т. М. Путій. Івано-Франківськ, Україна: Симфонія форте, с. 40-54, 2017.
36. Крутій К. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2005. 208 с.
37. Кучерук О. А. «Інтеграція методів і засобів ІКТ у методику навчання української мови», *Інформаційні технології в освіті та науці*. Мелітополь, Україна: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, вип. 8, с. 144-148, 2016.
38. Ласточкіна О. В. Дослідження стану та змісту організації мовленнєвої підготовки дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 5 (31). С. 143-153.

- 39.Ласточкина О. В. Характеристика мовленнєвої підготовки дошкільників. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2012. Вип. 3. С. 127-133.
- 40.Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дітей дошкільного віку. Одеса, 2005. 320 с.
- 41.Ляхоцька Л. Інформаційне освітнє інтернет середовище – крок до цифрового закладу освіти в умовах реформи «Нова українська школа». URL : <https://lib.iitta.gov.ua/715564/1/%D0%A6%D0%B8%>.
- 42.Мамаєва О. В. Особливості мовленнєвої підготовки старших дошкільників до школи. URL : <https://vseosvita.ua/library/osoblivosti-movlennevoi-pidgotovki-starsih-doskilnikiv-do-skoli-97110.html>.
- 43.Мелешко Л. В. Формування мовленнєвої компетентності учнів у процесі навчання української мови з використанням комп'ютерних ігор. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017, Т. 60, № 4. С. 8794.
- 44.Мультимедійні технології в середній освіті. URL : <http://osvita.ua/school/method/31692>.
- 45.Мурашко Н. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі. *Дошкільна освіта*. 2014. URL : <http://dnz.ucoz.net/blog/2014-02-03>.
- 46.Назаренко Г., Андрющенко К. Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент підвищення якості дошкільної освіти. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. № 69 (1). URL : DOI:10.33407/itlt.v69i1.2688.
- 47.Освітні програми для використання в закладах дошкільної освіти у 2023 / 2024 навчальному році. Педрада. URL : <https://oplatforma.com.ua/article/191-osvtn-programi-dlya-vikoristannya-v-doshklnih-zakladah-u-20162017-navchalnomu-rots>.
- 48.Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш та ін. Київ : Українська академія дитинства, 2017.

80 с.

- 49.Панасюк Т. Р. Інноваційні технології: обмінюємося досвідом. *Дошкільне виховання*. 2019. № 7. С. 18–24.
- 50.Парамонова М. В. Використання інтерактивних технологій розвитку мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку в здо (з досвіду роботи). 2020. URL : <https://naurok.com.ua/konsultaciya-dlya-pedagogiv-zakladiv-doshkilno-osviti-vikoritsannya-interaktivnih-tehnologiy-rozvitku-movlennevo-kompetentnosti-ditey-doshkilnogo-viku-v-zdo-202768.html>.
- 51.Пахомова Н. Г. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2006. 259 с.
- 52.Писарчук О. Т. Формування освітньо-розвивального середовища як компонент професійної підготовки майбутніх вихователів до інноваційної діяльності. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія. Тернопіль, 2019. С.155–169.
- 53.Піроженко Т.О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.
- 54.Подліна С. В. Розвиток мовленнєвої компетенції. *Заклад дошкільної освіти*. 2019. №1. С. 5-10.
- 55.Прокоп'єва Г. В. Створення інформаційно-освітнього середовища для мовленнєвого розвитку дошкільників-логопатів засобами ІКТ. URL : <https://vseosvita.ua/library/embed/0100gp6u-70bc.doc.html>.
- 56.Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку : навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ / упор. Л. О. Калмикова, Н. В. Харченко, С. Д. Дем'яненко, Л. А. Порядченко. Київ : Вид-во «ПП Медведєв», 2007. 300 с.
- 57.Романенко Т. О. Формування комунікативно-мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку шляхом упровадження інноваційних технологій. URL : <https://vseosvita.ua/library/dopovid-formuvanna->

[komunikativno-movlennevoi-kompetencii-ditej-doskilnogo-viku-slahom-uprovdzenna-innovacijnih-tehnologij-504197.html](https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/2.30).

58. Ситник О. І., Наумець В. В. Особливості формування лексичної компетенції дітей старшого дошкільного віку засобом мультимедійних технологій. *Молодий вчений*. 2020. № 9 (85). С. 76-80.
59. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.
60. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибрані твори: У 5т. Т.2. Київ, 1977. С.401-638.
61. Суятинова К. Є. Формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 44. Т. 2. С. 148–151. URL : <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/2.30>.
62. Трифонова О. С. Діагностика рівнів сформованості мовно-мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. Вип. 5. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2012_5_20.pdf.
63. Трифонова О. С. Стан сформованості мовно-мовленнєвої особистості старших дошкільників у практиці сучасних дошкільних навчальних закладів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2012. Ч. 3. С. 302-311.
64. Химинець В. В. Інноваційно-освітня діяльність. Ужгород, 2015. 364 с.
65. Цифрові технології в дошкільній освіті : метод. рекомен. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету дошкільної освіти / уклад.: С. О. Доценко, О. У. Холтобіна. Харків, 2022. Ч. 1. 152 с.
66. Чеқан О. І. Застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності вихователя дошкільного навчального закладу : навч. посіб. Київ : Слово, 2015. 184 с.
67. Чекаліна В. А. Формування мовленнєвої компетентності дошкільників у процесі навчання переказу літературних творів. *Стандарти*

- дошкільної освіти: дискурс науки і практики. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ, 2014. С. 325-331.
68. Чорна Т. П. Формування мовленнєвої компетентності в дітей дошкільного віку. URL : <https://vseosvita.ua/library/formuvanna-movlennevoi-kompetentnosti-v-ditej-doskilnogo-viku-558429.html>.
69. Шишак А. М. Інформаційно-комунікаційна та інформаційно-цифрова компетентності молодшого школяра: порівняльний аналіз змісту понять. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2022. Вип. 1 (50). С. 315–318.
70. Шишак А. М. Забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти у контексті формування інформаційно-цифрових умінь. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: збірник наукових праць* / за заг. ред. Л. В. Зданевич, Н. М. Миськової, Л. О. Онофрійчук, Л. С. Пісоцької. Хмельницький : ХГПА, 2022. С. 387-391. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28673/1/Shyshak.pdf>.
71. Шкльода В. М. Розвиваємо мовлення дошкільників. *БВДС «Мовленнєва веселка»*. 2017. № 17–18. С. 1–12.
72. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О. П. Аксьонова та ін. ; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна, 2019. 488 с.